

О.О. КНИЖЕНКО, докт. юрид. наук, доц.,
Харківський національний університет внутрішніх справ

РЕЦЕНЗІЯ НА НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК «КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» ЗА РЕДАКЦІЄЮ В.М. ТРУБНИКОВА¹

Початок ХХІ століття характеризується новими підходами у вирішенні тих нагальних потреб, які виникають перед суспільством. До їх кола належить і організація навчального процесу у вищих навчальних закладах, де особливого значення набуває питання їх забезпечення підручниками й навчальними посібниками, які б відображали новітні наукові досягнення у сфері захисту прав людини й відповідали б положенням міжнародних угод, які ратифікувала Україна.

Враховуючи, що кримінальне право як галузь законодавства є найбільш репресивною серед інших галузей законодавства, захист основних прав і свобод людини має бути пріоритетним напрямом під час встановлення кримінально-правових норм. Саме на це, передусім, звернули увагу автори навчального посібника «Кримінальне право України. Загальна частина» за загальною редакцією авторитетного українського вченого, доктора юридичних наук, професора В.М. Трубникова. Композиційна структура цього видання справляє дуже приємне враження, у ній впадає в око гармонійне поєднання високої абстракції і конкретних деталей. З одного боку, виклад матеріалу у посібнику є традиційним, оскільки висвітлює основні питання Загальної частини кримінального права України, а з другого – має важливу особливість, оскільки окрім навчального матеріалу за міністерсь-

кою типовою програмою тут представлено теоретичні розробки колективу під керівництвом професора В.М. Трубникова.

Відзначаючи важливість цього навчального видання для сучасних вищих навчальних закладів України, необхідно звернути увагу на те, що переважна більшість попередньо виданих підручників та навчальних посібників відображають погляди, які далеко не відійшли від радянських стереотипів. В одних посібниках взагалі не розкриваються новітні досягнення науки кримінального права, в інших – лише наводяться відомості про основні напрямки (школи) науки кримінального права. Оскільки наука кримінального права довгий час перебувала під впливом ідеї сприймати імперативний метод як універсальний під час розв'язання соціального конфлікту, який виникає внаслідок вчинення злочину, концептуальні розробки професора В.М. Трубникова набувають справді важливого значення.

На фоні фрагментарно, однобічно та безапеляційно викладених актуальних проблем сучасного кримінального права у більшості навчальних виданнях рецензований посібник приємно вражає глибоко продуманим підходом, що спонукає читача до власних роздумів. Книгу написано так, щоб студент (та й викладач) задумався, ставив собі запитання, а потім шукав на них відповіді. Ще у передмові до роботи, починаючи з епіграфа, професор В.М. Трубников готує читача до того, що перед ним постає непросте завдання, пов'язане з відходом від сформованих стереотипів у кримінальному праві. В умовах запровадження в сучасний навчальний процес Болонської системи, посібник орієнтує читачів до пошуку нових знань, вміння виокремити проблеми та окреслення шляхів її вирішення. Усе це свідчить, що аналізована праця має на меті спонукати читачів до власного особистого зростання, до критичного аналізу існуючих здобутків та пошуку нових знань.

Фундаментальною основою навчального посібника виступають ґрунтовні напрацювання попередніх поколінь науковців, передусім таких видатних професорів як

¹ Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник / [В. М. Трубников, Я. О. Лантінов, О. М. Храмцов та ін.] ; за заг. ред. В. М. Трубникова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 448 с.

В.Д. Спасович, О.Ф. Кістяківський, М.С. Таганцев, А.А. Піонтковський та ін. Автори широко використовували також чинну нормативну базу, включаючи рішення Конституційного Суду України та постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах. У цілому автори ґрунтували викладений матеріал на працях учених різних країн і різних часів, що, безумовно, є свідченням дотримання вченими принципу плюралізму в наукових дослідженнях.

Підручник розкриває 21 тему, що охоплюють як поняття і систему кримінального права, так і інститути Загальної частини кримінального права. Навчальний матеріал подається у чіткій логічній послідовності з дотриманням принципів системності та логічності. До кожної теми подано план, літературу та контрольні запитання.

На особливу увагу, на нашу думку, заслуговує розкриття таких тем: «Поняття і система кримінального права», «Кримінальна відповідальність та її підстави», «Злочин та його види», «Об'єкт та предмет злочину», «Покарання та його види», «Звільнення від покарання», «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх».

Так у першій темі «Поняття і система кримінального права» не тільки розкрито генезис словосполучення «кримінальне право», принципи кримінального права, а й висвітлено питання кримінально-правової політики України. Звернення авторів посібника до нагальних потреб кримінально-правової політики держави орієнтує читача на пошук оптимальних рішень під час виявлення прогалин кримінального законодавства.

Заслуговує на посилену увагу тема 4 «Кримінальна відповідальність та її підстави», в якій філософське обґрунтування кримінальної відповідальності розкривається з урахуванням сучасних надбань правової доктрини.

Під час розкриття теми 5 «Злочин та його види», представлено В.М. Трубниковим концепцію поняття злочину в кримінальному праві, яка логічно продовжує раніше запропоновану ним теорію «нового універсального поняття

об'єкта злочину», що змушує по-новому поглянути на основоположні категорії кримінального права. Цей новий погляд формується на підставі розуміння об'єкта злочину як прав та свобод людини і громадянина, що дозволить у повній мірі втілити у життя нові ідеї та принципи, на яких повинна будуватися правова держава та громадянське суспільство, а саме – «служіння держави інтересам людини через першочергове забезпечення прав та свобод».

Аргументовано і логічно вивірено викладено тему 16 «Покарання та його види», де використано результати проведеного авторами посібника дослідження із засудженими до позбавлення волі особами. Зокрема, вони стосуються процесу соціальної адаптації таких засуджених.

Не залишили поза увагою авторів посібника питання звільнення від покарання та особливості кримінальної відповідальності й покарання неповнолітніх, які також розкрито через призму положень ратифікованих Україною міжнародно-правових актів та досягнень кримінально-правової доктрини.

Загалом, можна стверджувати, що рецензований навчальний посібник «Кримінальне право України. Загальна частина», розроблений за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора В.М. Трубникова, є вагомим внеском у розвиток кримінально-правової науки України. Його поява є більш ніж своєчасною, бо саме такі навчальні видання допомагають не тільки студентам, а й фахівцям за юридичними спеціальностями використовувати матеріали, що відображають новітні наукові досягнення у сфері захисту прав людини як у навчальному процесі, так і у правозастосовній практиці.

Цей посібник можна визнати працею нового типу, оскільки його впровадження у навчальний процес не тільки відбиває сучасні тенденції в розвитку кримінального права, але й служить справі виведення процесу навчання цієї дисципліни на новий рівень, закладаючи новий напрям у вирішенні тієї чи іншої проблеми.

Таким чином, рецензований навчальний посібник «Кримінальне право України. Зага-

льна частина» становить значний науковий і методичний інтерес та заслуговує на увагу не лише студіюючої молоді, а й науковців, викладачів, юристів-практиків, політиків та усіх небайдужих до проблем розвитку та вдосконалення кримінального права.

Книженко О. О. Рецензія на навчальний посібник «Кримінальне право України. Загальна частина» за редакцією В.М. Трубникова / О. О. Книженко // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 1108–1110 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12koovmt.pdf>

Книженко О.А. Рецензия на учебное пособие «Уголовное право Украины. Общая часть» под редакцией В.М. Трубникова

Knigenko O.A. A Review to the Textbook «The Criminal Law of Ukraine. General Part» Edited V.M. Trubnikov

Форум права Форум права Форум права Форум права Форум права